

När slutar svenska handlare acceptera kontanter?

Idag är kontanter och kort de vanligaste sätten som konsumenter betalar för varor och tjänster i butik eller annat försäljningsställe. Användningen av kontanter är dock liten och den minskar snabbt. Det är inte osannolikt att många butiker närmar sig den kritiska brytpunkten. Forskare vid KTH, Copenhagen Business School och Sveriges Riksbank har kommit fram till att den 24 mars år 2023 är datumet då det inte längre är ekonomiskt motiverat för en genomsnittlig svensk handlare att ta emot kontanter.

Bakgrunden till projektet är att kontant-användningen i Sverige har minskat under lång tid och att minskningstakten har ökat under de senaste åren. Internationella jämförelser visar dessutom att det är relativt unikt för Sverige. Forskarna i studien känner inte till något annat land än Sverige där det nominella värdet av kontanter i omlopp sjunker. Att förstå fenomenet är utgångspunkt för den här forskningsstudien. Mer specifikt vill forskarna förstå hur handlare ser på frågan om kontanthantering eftersom de är en central aktör i ett betalsystem vars roll inte belysts på ett gediget sätt i tidigare forskning.

Brist på kunskap

Det är brist på kunskap kring frågor om handlarnas syn på den minskande kontant-användningen, kontanters kostnader, om handeln avser att sluta acceptera kontanter samt när handeln slutar acceptera kontanter. Detta har lett fram till studiens frågeställning: **När kommer svenska handlare att sluta acceptera kontanter?**

Tidigare studier har på olika sätt visat att tvåsidiga marknader, det vill säga marknader

som präglas av att båda sidor – till exempel en betalare och en betalningsmottagare – ska vara aktiva för att alla användare ska dra full nytta av denna marknad. Betaltjänster som kontanter är en tvåsidig marknad där nyttan för alla aktörer beror på hur många andra som accepterar och använder kontanter. Därmed är det viktigt att studera och förstå frågan om när handlare kommer att sluta acceptera kontanter. Den dag då allt fler av dessa inte längre accepterar kontanter kommer rimligen den totala kontant-användningen sjunka och till slut kanske bli mycket marginell.

Positiv lönsamhet

För en handlare bör beslutet att sluta acceptera kontanter vara kopplat till om de får en positiv lönsamhet från kontantbaserad försäljning eller inte. Dessutom kan det påverka deras image om deras inställning till kontanter inte är densamma som deras kunders syn på detta. Under förutsättningen att en handlare kan säga nej till kontanter förväntar vi oss att de kommer att göra det just vid den tidpunkt när det inte längre finns någon lönsamhet med kontantbaserad försäljning. ▶

I samarbete med Svensk Handel, Convenience Stores Sweden och Handelsrådet har vi därför genomfört en studie som grundar sig på enkäter skickade till handlare i hela Sverige under våren 2017. Totalt sett fick vi in över 800 svar där 741 var så kompletta att de kunde användas i vår studie.

Resultat av studien

Resultat av studien visar att 97 procent av handlarna accepterar kontanter idag men att endast 18 procent av försäljning baseras på kontanter. Redan år 2020 kan dock en fjärdedel

av handlarna slutat acceptera kontanter. År 2025 visar resultaten att det kan vara 50 procent som slutat acceptera kontanter. Utvecklingen mot ett samhälle där kontanter spelar en mycket marginell roll går i rasande takt.

När blir den svenska handeln kontantlös?

Den 24 mars 2023 är det datum, enligt studiens beräkningar, då kontanter inte längre är ekonomiskt motiverat och därmed inte längre har någon viktig roll för det svenska betalningssystemet. ■

Projektets övergripande syfte var att bidra med ökad kunskap och förståelse kring kontanthandlingen i Sverige och mer specifikt förstå hur handlare ser på denna fråga då de är en central aktör i betalningssystemet. Rapporten kan ge direkt praktisk vägledning för handlare som står inför beslutet att eventuellt acceptera kontanter samt till branschorganisationernas arbete och dialog med sina medlemsorganisationer kring hur de ska hantera omställningen mot en kontantlös handel. Dessutom utgör studien ett värdefullt komplement till Länsstyrelsernas bevakning av tillgång till grundläggande betaltjänster i Sverige och därmed även viktig kunskap för politiska beslutsfattare som ska hantera omställning av det svenska betalningssystemet.

Projektname: Kontantlös handel: När slutar handlare att ta emot kontanter?

Projektledare: Niklas Arvidsson, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm

Övriga projektdeltagare: Jonas Hedman, Copenhagen Business School, Köpenhamn och Björn Segendorf, Sveriges Riksbank, Stockholm

Beviljat anslag: 1 006 000 kronor

Projektid: januari–december 2017